

ირინე გედევანიშვილი, მზია წერეთელი, მარიამ შურღაია
თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ინტერკულტურული მგრძობელობის ბაზომვა ქართველ სტუდენტებში

აბსტრაქტი

კვლევის მიზანს წარმოადგენდა გაგვერკვია, თუ რამდენად მუშაობს ინტერკულტურული მგრძობელობის ჩენისა და სტროსტას ინსტრუმენტი ქართულ გარემოში და, კერძოდ კი, ქართველი სტუდენტების შერჩევაზე. კვლევაში მონაწილეობდა ეროვნებით ქართველი 255 სტუდენტი (148 გოგო და 107 ვაჟი), რომელთა საშუალო ასაკი იყო 20-23 წელი. კვლევის ინსტრუმენტად გამოყენებული იყო ჩენისა და სტაროსტას 24-დებულებიანი კითხვარი. მიღებული მონაცემები დამუშავდა ფაქტორული ანალიზის მეთოდით. ამერიკელ და გერმანელ სტუდენტებზე ჩატარებული კვლევისგან განსხვავებით, ქართველ სტუდენტებთან გამოიყო ინტერკულტურული მგრძობელობის რვა ფაქტორი, რომლებიც ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 58,94%-ს. კვლევამ გამოავლინა, რომ ჩენისა და სტაროსტას ინტერკულტურული მგრძობელობის საზომი კითხვარი სხვაგვარად ფუნქციონირებს ქართულ კულტურაში, თუმცა გამოვლინდა ინტერკულტურული სენსიტიურობის მსგავსი ფაქტორები, როგორცაა ინტერაქციისას სიამონება, თავდაჯერებულობა, ყურადღებთანობა და კულტურული სხვაობების პატივისცემა, მაგრამ ქართულ კულტურაში ამ განზომილებებს დაემატა ინტერაქციისას სენსიტიურობა, სიფრთხილე, სხვა კულტურათა მიმდებლობა-უარყოფა და მათთან თანასწორობის ფაქტორებიც.

საქართველოში ეთნიკური უმცირესობების საზოგადოებრივი ინტეგრაციისთვის მეტად მნიშვნელოვანია მათთვის არა მხოლოდ სახელმწიფო ენის სწავლება, არამედ მათი ტრადიციების, ფასეულობების, ცხოვრების წესისა და ა.შ. შესწავლა, საზოგადოების დომინანტური ნაწილის მათ მიმართ ფსიქოლოგიური მიმდებლობის განვითარება და ამ თვალსაზრისით სამოქალაქო ცნობიერების

დონეზე ქვეყნის ეთნიკური მრავალფეროვნების გააზრება.

თანამედროვე მეცნიერებაში გამოყოფენ პიროვნებისა და საზოგადოების ისეთ ფსიქოლოგიურ მახასიათებელს, როგორცაა ინტერკულტურული ცნობიერება, რომელიც სხვადასხვა კულტურათა ურთიერთმიმდებლობისა და მშვიდობიანი თანაცხოვრების ფსიქოლოგიურ საფუძველს ქმნის (კუშნერი, მაკაკელანდი, 2006; ტაბატაძე, ნაცვლიშვილი, 2008; წერეთელი,

2011). საქართველოში არსებული სოციალურ-პოლიტიკური ვითარების გათვალისწინებით, მეტად მნიშვნელოვანია შეფასდეს საზოგადოების ინტერკულტურული ცნობიერებისა და, კერძოდ კი, ინტერკულტურული მგრძობელობის (სენსიტიურობის) დონე.

ინტერკულტურული ცნობიერება, ისევე, როგორც ინტერკულტურული მგრძობელობა განიხილება ინტერკულტურული კომუნიკაციის კომპეტენტურობის კონტექსტში. მეკლევრების ნაწილი ინტერკულტურული კომუნიკაციის კომპეტენტურობას განიხილავს, როგორც ინდივიდის უნარს, განავითაროს პოზიტიური ატიტუდი უცხო კულტურის მიმართ და გამოყოფს ამ კონსტრუქტის კოგნიტურ, აფექტურ და ქცევით განზომილებებს. შესაბამისად, მათ მიზანს წარმოადგენს ისეთი კონსტრუქტის აგება, რომელიც დაფუძნებული იქნება პიროვნების ინდივიდუალურ ნიშნებზე და რომელიც განაპირობებს წარმატებულ ინტერკულტურულ ქცევას (ინტერკულტურულ ადაპტაციას, შესაბამისობას, ინტერაქციის ეფექტურობას და ა.შ.). სხვა მეკლევართა აზრით, ეფექტიანი ინტერკულტურული კომუნიკაციის არსებით ნაწილს ქცევითი კომპონენტი შედგენს და, ამდენად, მნიშვნელოვანია სწორედ ამ კომპონენტში შემავალი სპეციალური უნარების განვითარება. ზოგიერთ კვლევაში გამოვლინდა აგრეთვე ინტერაქციის კონტექსტის და არავერბალური კომუნიკაციის მნიშვნელობაც (კუშნერი, მაკკელანდი, საფორდი, 2006; რენბეკი, იურდაკული, ცერიტი, 2009; ფრიცი, მიულენბერგი, ჩენი, 2000).

ამ მიმართულებით შექმნილი კონცეპტუალური მოდელებიდან განსაკუთრებით ყურადსაღებია ჩენისა და სტაროსტას (ჩენი, 1997; ჩენი, სტაროსტა, 2000) მიერ ჩამოყალიბებული მოდელი ინტერკულტურული კომუნიკაციის კომპეტენტურობის შესახებ. მათ გააერთიანეს

ზემოსხენებული მიდგომები და ჩამოყალიბეს მოდელი, რომელიც შედგება ინტერკულტურული კომპეტენტურობის სამი კონცეპტუალური განზომილებისგან. ესენია: ინტერკულტურული ცნობიერება, ინტერკულტურული მგრძობელობა და ინტერკულტურული საზრიანობა.

ინტერკულტურული ცოდნა არის ინტერკულტურული კომუნიკაციის კომპეტენტურობის კოგნიტური განზომილება, რომელიც გულისხმობს ადამიანის უნარს, გაიგოს სხვა კულტურის მსგავსებები და განსხვავებები. ეს განზომილება მოიცავს ორ კომპონენტს: საკუთარი თავის ცნობიერებას და კულტურულ ცნობიერებას. **ინტერკულტურული მგრძობელობა** არის ინტერკულტურული კომუნიკაციის კომპეტენტურობის ემოციური განზომილება და გულისხმობს ადამიანის ემოციურ სურვილს, გაიცნოს, დააფასოს და მიიღოს კულტურული სხვაობები. ეს განზომილება მოიცავს ექვს კომპონენტს: საკუთარი თავის შეფასებას, საკუთარი თავის მონიტორინგს, ემპათიურობას, ღიაობას, სხვის განუხჯელობას და სოციალურ რელაქსაციას. **ინტერკულტურული საზრიანობა** არის ინტერკულტურული კომუნიკაციის კომპეტენტურობის ქცევითი განზომილება, რომელიც გულისხმობს ინდივიდის უნარს, მიადწიოს კომუნიკაციას სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ურთიერთობისას. ეს განზომილება მოიცავს ოთხ კომპონენტს: ინფორმაციულ უნარებს, საკუთარი თავის შესაბამის გამომჟღავნებას, ქცევით მოქნილობას და ინტერაქციის მართვას.

ამ კონცეპტუალურ მოდელზე დაყრდნობით, ჩენმა და სტაროსტამ (ჩენი, სტაროსტა, 2000) შექმნეს ინტერკულტურული მგრძობელობის კონცეპტის გასაზომი ინსტრუმენტი. მათ მიერ სპეციალურად შემუშავებული კითხვარი მოიცავს 24 დებულებას და ზომავს ინტერკულტურულ მგრძობელობას. ამერიკელ სტუდენტებთან ჩატარებულ

კვლევაში გამოვლინდა 5 ძირითადი ფაქტორი, რომელიც ხსნის ვარიაციურობის 37.3%-ს. ინსტრუმენტის ვალიდობა შეფასდა სხვა ვალიდურ ინსტრუმენტებთან შედარების გზით. იგივე ფაქტორები გამოვლინდა გერმანულ სტუდენტებზე ფრიცის, მიულენბერგის და ჩენის (ფრიცი, მიულენბერგი, ჩენი, 2000) მიერ ჩატარებულ კვლევაშიც. ჩატარებული კვლევების საფუძველზე მიჩნეულია, რომ ჩენისა და სტაროსტას მოდელი და შესაბამისი საკვლევი ინსტრუმენტი მუშაობს სხვადასხვა კულტურულ გარემოში. მოდელის თანახმად, გამოიყო ინტერკულტურული სემსტიურობის 5 ძირითადი ფაქტორი (კომპონენტი) და მისი შესაბამისი დებულებები. ესენია:

1. ინტერაქციაში ჩართულობა (Interaction Engagement) - დებულებები: 1, 11, 13, 21, 22, 23, 24;
2. კულტურული სხვაობების პატივისცემა (Respect for Cultural Differences) - დებულებები: 2, 7, 8, 16, 18, 20;
3. ინტერაქციის თავდაჯერებულობა (Interaction Confidence) - დებულებები: 3, 4, 5, 6, 10;
4. ინტერაქციით სიამოვნება (Interaction Enjoyment) - დებულებები 9, 12, 15;
5. ინტერაქციაში ყურადღებიანობა (Interaction Attentiveness) - დებულებები: 14, 17, 19.

კვლევის მიზანი

ჩენი კვლევის მიზანს წარმოადგენდა გაგვერკვია, თუ რამდენად მუშაობს ინტერკულტურული მგრძობე-

ლობის ჩენისა და სტაროსტას ინსტრუმენტი ქართულ გარემოში და, კერძოდ კი, ქართველი სტუდენტების შერჩევაზე.

მეთოდი და მონაწილეები

ჩენისა და სტაროსტას 24 დებულებიანი კითხვარი გადაითარგმნა ქართულ ენაზე ორმაგი თარგმანის პრინციპით.

კითხვარი შეავსებინეს თბილისის ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის და საქართველოს პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის სტუდენტებს. სულ კვლევაში მონაწილეობა მიიღო 269 სტუდენტმა. დამატებითი ფაქტორების გამოსარიცხად საბოლოო კვლევაში გაანალიზდა ეროვნებით ქართველი 255 სტუდენტის მონაცემი, რომელთაგანაც 148 გოგო და 107 ვაჟი იყო. შერჩეული ჯგუფის საშუალო ასაკი იყო 20-23 წელი.

პროცედურები და მონაცემთა ანალიზი

კითხვარის მონაცემების შეჯამებამდე რევერსი გაუკეთდა შემდეგ დებულებებს: 2, 4, 7, 9, 12, 15, 18, 20, 22.

მონაცემები დამუშავდა SPSS სტატისტიკური პროგრამის პაკეტით. გამოყენებული იყო ფაქტორიული ანალიზის მეთოდი.

კვლევაში მონაცემთა ანალიზის შედეგად გამოიყო 8 ფაქტორი, რომელიც ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 58,94%-ს.

დეტულებები	კომპონენტები							
	1	2	3	4	5	6	7	8
q22	.700							
q15	.637							
q18	.586							
q9	.570							
q12	.561					.448		
q10		.673						
q3		.673						
q20		-.574						
q4		.506						
q7			.738					
q1			.719					
q13								
q16				.730				
q8				.636				
q23				.615				
q6					.761			
q2					-.558			
q5		.486			.525			
q19						.794		
q24						.504		
q17							.721	
q14							.701	
q11								.796
q21								.466

ფაქტორების გამოყოფის მეთოდი: პრინციპული კომპონენტების ანალიზი.
 ბრუნვის მეთოდი: ვარიმაქსი, კაიზერის კრიტერიუმით.

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ინსტრუმენტის დებულებები აიტივრთა რვა ფაქტორზე (კომპონენტზე), რომელთაც ექსპერტ-ფსიქოლოგთა მონაწილეობით, პირობითად დაერქვა სახელები. ფაქტორები, შესაბამისი დებულებებით, მოცემულია ქვემოთ:

პირველი ფაქტორი - ინტერაქციით სიამოვნება-უსიამოვნება (ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 15.5%-ს):

- ✓ დ.22. თავიდან ვიცილებ სიტუაციებს, სადაც მომიხდება სხვა კულტურის წარმომადგენელთან ურთიერთობა (0.700).
- ✓ დ.15. არასაჭიროდ ვგრძნობ თავს სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ურთიერთობისას (0.637).
- ✓ დ.18. არ მივიღებდი სხვა კულტურის წარმომადგენლის მოსაზრებას (0.586).
- ✓ დ.9. ადვილად გამოვდივარ წონასწორობიდან სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ურთიერთობისას (0.570)
- ✓ დ.12. ხშირად ვიბნევი, როცა სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ვარ (0.561).

მეორე ფაქტორი - ინტერაქციისას თავდაჯერებულობა (ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 10.4%-ს):

- ✓ დ.10. საკუთარ თავში დარწმუნებული ვარ სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ურთიერთობისას (0.673).
- ✓ დ.3. თავდაჯერებული ვარ სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ურთიერთობისას (0.673).
- ✓ დ.20. ვფიქრობ, ჩემი კულტურა უკეთესია, ვიდრე სხვა კულტურები (-0.574).
- ✓ დ.4. ჩემთვის რთულია სხვა კულტურის წარმომადგენლების წინაშე საუბარი (0.506).

- ✓ დ.5. ყოველთვის ვიცი, რა უნდა ვთქვა სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან საუბრისას (0.486).

მესამე ფაქტორი - სხვა კულტურათა უარყოფა-მიმდებლობა (ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 8.6%-ს):

- ✓ დ.7. არ მომწონს სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ერთად ყოფნა (0.738).
- ✓ დ.1. მსიამოვნებს სხვა კულტურის ხალხთან ურთიერთობა (0.719).

მეოთხე ფაქტორი - კულტურული სხვაობების პატივისცემა (ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 6.3%-ს):

- ✓ დ.16. პატივს ვცემ სხვა კულტურის წარმომადგენლების ქცევას (0.730).
- ✓ დ.8. პატივს ვცემ სხვა კულტურის წარმომადგენელთა ღირებულებებს (0.636).
- ✓ დ.23. ხშირად ვაჩვენებ განსხვავებული კულტურის წარმომადგენელს, რომ გავიგე მისი ვერბალური და არავერბალური რეპლიკები (0.615).

მეხუთე ფაქტორი - სხვა კულტურასთან თანასწორობა (ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 5.3%-ს):

- ✓ დ.6. სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან შემიძლია ისეთი კომუნიკაბელური ვიყო, როგორც მსურს (0.761).
- ✓ დ.2. ვფიქრობ, სხვა კულტურის წარმომადგენელი ხალხი გონება-შეზღუდულია (-0.558).
- ✓ დ.5. ყოველთვის ვიცი, რა უნდა ვთქვა სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან საუბრისას (0.525).

მექვსე ფაქტორი - ინტერაქციისას სენსიტიურობა (ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 4.3%-ს):

- ✓ დ.19. სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ურთიერთობისას ადვილად ამოვიცნობ საუბრის ქვეტექსტს (0.794).
- ✓ დ.24. მსიამოვნებს განსხვავებები ჩემსა და სხვა კულტურის წარმომადგენელს შორის (0.504).
- ✓ დ.12. ხშირად ვიბნევი, როცა სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ვარ (0.448).

მეშვიდე ფაქტორი - ყურადღებიანობა ინტერაქციისას (ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 4.3%-ს):

- ✓ დ.17. ვცდილობ, რაც შეიძლება მეტი ინფორმაცია მოვიძიო სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ურთიერთობის დროს (0.721).
- ✓ დ.14. ძალიან დაკვირვებული ვარ სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან ურთიერთობისას (0.701).

მერვე ფაქტორი - სიფრთხილე ინტერაქციისას (ხსნის მონაცემთა ვარიაციურობის 4.1%-ს):

- ✓ დ.11. არ ვჩქარობ ჩამოვიყალიბო შთაბეჭდილება სხვა კულტურის წარმომადგენელზე (0.796).
- ✓ დ.21. ხშირად ვეთანხმები სხვა კულტურის წარმომადგენელს საუბრისას (0.466).

ამგვარად, ქართველ სტუდენტებზე ჩვენ მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგად, ინსტრუმენტის დებულებები სხვაგვარად გადანაწილდა და გამოვლინდა ინტერკულტურული მგრძობელობის რვა ფაქტორი, ნაცვლად ჩენისა და სტაროსტას მიერ დადგენილი ხუთი ფაქტორისა.

ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში წარმოდგენილია ამ ორ კვლევაში გამოვლენილი ფაქტორები.

	ჩენისა და სტაროსტას მიერ დადგენილი ფაქტორები	ჩვენ მიერ გამოვლენილი ფაქტორები
1.	კულტურული სხვაობების პატივისცემა	კულტურული სხვაობების პატივისცემა
2.	ინტერაქციის თავდაჯერებულობა	ინტერაქციის თავდაჯერებულობა
3.	ინტერაქციით სიამოვნება	ინტერაქციით სიამოვნება
4.	ინტერაქციისას ყურადღებიანობა	ინტერაქციისას ყურადღებიანობა
5.	ინტერაქციაში ჩართულობა	სხვა კულტურათა უარყოფა-მიმდებლობა
6.		სიფრთხილე ინტერაქციისას
7.		ინტერაქციისას სენსიტიურობა
8.		სხვა კულტურასთან თანასწორობა

დასკვნები და განხილვა

ამგვარად, კვლევამ გამოავლინა, რომ ჩენისა და სტაროსტას ინტერკულტურული მგრძობელობის საზომი კითხვარი სხვაგვარად ფუნქციონირებს ქართულ კულტურაში და, მაშასადამე, იგი არ არის

„კულტურისგან თავისუფალი“ ვალიდური ინსტრუმენტი. თუმცა, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ორივე კვლევაში გამოვლინდა ინტერკულტურული სენსიტიურობის ერთი და იგივე ფაქტორები, როგორცაა:

ინტერაქციისას სიამოვნება, თავდაჯერებულობა, ყურადღებიანობა და კულტურული სხვაობების პატივისცემა, მაგრამ ქართულ კულტურაში ამ განზომილებებს დაემატა ინტერაქციისას სენსიტიურობა, სიფრთხილე, სხვა კულტურათა მიმღებლობა-უარყოფა და მათთან თანასწორობის ფაქტორებიც.

აღსანიშნავია ისიც, რომ კვლევაში გამოავლინა მეტად საინტერესო ფაქტორები, რომლებიც, როგორც ჩანს, ჩვენს კულტურაში ინტერკულტურული სენსიტიურობის სპეციფიკურ განზომილებებზე მიუთითებენ.

ცხადია, ქართული კულტურისათვის ვალიდური ინტერკულტურული მგრძობელობის კონცეპტის ასაგებად ამ კვლევაში მიღებული მონაცემები არ არის საკმარისი, თუმცა შედეგები აშკარას ხდის ამ მიმართულებით დამატებითი კვლევების ჩატარების აუცილებლობას. მნიშვნელოვანია, აგრეთვე, ამ პროცესში საქართველოში არსებული მულტიკულტურული და მულტიკონფესიური მრავალფეროვნების ასპექტის და მასთან დაკავშირებული სოციალურ-ფსიქოლოგიური კონტექსტის გათვალისწინებაც.

ლიტერატურა

- კუშნერი, მაკკელანდი, საფორდი, 2006 - Kenneth Cushner, Averil McClelland, Philip Safford (2006). *Intercultural Competence: Human Diversity in Education, An Integrative approach*, McGraw-Hill, 2006, p. 133-147.
- რენბეკი, იურდაკული, ცერიტი, 2009 - Sebnem Penbek, Dicle Yurdakul, A. Guldem Cerit (2009). *Intercultural Communication Competence: A Study about The Intercultural Sensitivity of University Students Based on their Education and International Experiences, European and Mediterranean Conference on Information Systems 2009 (EMCIS2009) July 13-14 2009, Izmir.*
- ტაბატაძე, ნაცვლიშვილი, 2008 - ტაბატაძე შ., ნაცვლიშვილი ნ. (2008). ინტერკულტურული განათლება, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, თბ., 2008
- ფრიცი, მიუელენბერგი, ჩენი - Wolfgang Fritz, Antje Möllenberg, Guo-Ming Chen (2000), *Measuring Intercultural Sensitivity in Different Cultural Context, Technische Universität Braunschweig, AP-Nr. 00/11, Braunschweig 2000.*
- ჩენი, 1997 - Guo-Ming Chen (1997). *A Review of the concept of Intercultural Sensitivity, EDRS, paper presented at the biennial convention of Pacific and Asian Communication Assosiation, january, 1997, Honolulu, Hawaii, p.1-14.*
- ჩენი, სტაროსტა, 2000 - Guo-Ming Chen, William J. Starosta (2000). *The Development and Validation of the Intercultural Sensitivity Scale, EDRS, paper presented at the Annual Meeting of the National Communication Assosiation, WA, november 8-10, 2000, p. 1-22.*
- წერეთელი, 2011 - მზია წერეთელი, ინტერკულტურული განათლება, როგორც პოლიეთნიკური საზოგადოების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ერთ-ერთი მექანიზმი, *კრებულში "სოციალური უსაფრთხოების ეთნიკური ასპექტები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში", გამომც. „მწიგნობარი“, 2011, გვ. 273-300.*

Irine Gedevanishvili, Mzia Tsereteli, Mariam Shurghaia

I. Javakhishvili Tbilisi State University

MEASUREMENT OF INTERCULTURAL SENSITIVITY OF GEORGIAN STUDENTS

ABSTRACT

The goal of the research was to find out whether the Chen and Starosta instrument of intercultural sensitivity works in Georgian society, particularly in the selection of Georgian students. 255 students (148 females and 107 males) of Georgian nationality took part in the research. Their average age was 20.23 years. The instrument of the research was Chen's and Starosta's scale with 24 items. The received results were processed by the method of factor analysis. Unlike the research done on German and American students, the one done on Georgian students resulted in definition of eight factors of intercultural sensitivity, that explain 58.94% of data variability. The research showed that Chen's and Starosta's intercultural sensitivity measuring scale works differently in Georgian culture. Although mutual factors (interaction enjoyment, confidence, interaction attentiveness and respect for cultural differences) were defined, in Georgian culture, other factors, such as interaction sensitivity, carefulness, acceptance-rejection of other cultures and equality with them were added.